

ARCHIV MĚSTA ÚSTÍ NAD LABEM

ARCHIV OBCE HRBOVICE

(1843) 1880 – 1943

Inventář číslo AP 273

NAD 416

Vlastník fondu: ČR – Státní oblastní archiv v Litoměřicích

Věra Hladíková

Ústí nad Labem 2014

Schvalovací doložka

Schvaluji níže uvedený inventář: AP 273.
Ústí nad Labem, dne 30. prosince 2016

PhDr. Vladimír Kaiser
ředitel Archivu města Ústí nad Labem

Archiv obce Hrbovice

Časový rozsah: (1843) 1880 – 1943

Inventární jednotky: 14

Evidenční jednotky: 3 kartony

Rozsah: 0,37 bm

Stav ke dni: 15.7.2015

Fond reinventarizovala: PhDr. Věra Hladíková

Inventář schválil: PhDr. Vladimír Kaiser

Počet stran: 8

Úvod

I. Vývoj organizace úřadu

Před rokem 1848 patřily Hrbovice (německy Herbitz) k chlumeckému panství, naposledy spravovaném hrabětem Josefem Klemensem Westphalenem-Fürstenbergem. Podle prozatímního obecního zřízení z roku 1849 se stala obec v roce 1850 nejnižším článkem a instancí územní samosprávy – samostatnou obcí. Spadala do politického okresu Ústí nad Labem a soudního okresu Chabařovice. Členové obce se vymanili ze soudní pravomoce vrchnosti a náleželi pod státní soudní správu. Po reformě soudní a politické správy v roce 1855 patřily Hrbovice ke smíšenému okresnímu úřadu v Chabařovicích a po roce 1868 opět k soudnímu okresu Chabařovice a okresnímu hejtmanství Ústí n.L.

V čele obce stál širší kolegiální orgán, obecní výbor. Ten volil ze svého středu obecní představenstvo, v čele s obecným představeným. Ten byl výkonným orgánem a prováděl usnesení obecního výboru. Obecním představeným se v roce 1876 stal Franz Hiebsch, v letech 1885 – 1894 jím byl Franz Pollak, 1895 – 1903 Josef Finze, 1904 Franz Pollak, 1907 – 1916 Josef Heinrich.

Po roce 1918 dosavadní systém zůstává zachován, důsledně se začal užívat, někde i dříve, výraz obecní zastupitelstvo místo obecní výbor, rovněž tak představenstvo je nahrazeno výrazem obecní rada a skládá se z radních a starosty. Zásadní změnu přinesl nový volební řád – rušil účast ve volbách podle majetkového censu a zaváděl všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo v obecních volbách od 21 let věku (pasivní účast od 26 let). Volební období bylo čtyřleté, od roku 1933 se prodloužilo na 6 let. Známe tři starosty 1923 – 1931 Franz Mitscherling, 1932 – 1934 Gustav Hurtig, 1935 – 1938 Eduard Mühle.

Po odtržení pohraničního území od Československa v roce 1938 přešla veškerá moc na říšskou správu. Celé území se stalo říšskou župou sudetskou (Reichsgau Sudetenland) s novým systémem úřadů, a s důsledným uplatněním tzv. vůdcovského principu. Navíc došlo prakticky k definitivnímu postátnění samosprávy jmenováním starosty a jeho dvou zástupců Landrátem. Zástupci starosty jsou první a druhý přidělenec. Starosta mohl vztáhnout každou záležitost na sebe, radní netvořili žádné kolegium a nedělali společná rozhodnutí, fungovali jen jako starostovi poradci. Navíc v obecní správě fungoval zmocněnec NSDAP, aby byl zajištěn soulad obecní správy s programem nacistické strany. Eduard Mühle byl schválen ve starostování, prvním zástupcem (1. Beigeordneter) Richard Hahnel. Obec spadala po roce 1939 k matričnímu úřadu v Chabařovicích. Obecní úřad fungoval do května roku 1945, kdy na jeho místo nastoupil národní výbor. Vzhledem k většinovému německému obyvatelstvu stála část roku 1945 v čele místní správní komise. Svou samostatnost si obec udržela do roku 1980 (viz inventář fondu MNV Hrbovice). Obec zcela zanikla v roce 1988 vystěhováním obyvatel a přípravou na těžbu uhlí v jejím katastru. K realizaci těžby nedošlo, spory o katastr zrušené obce Hrbovice vedly správní orgány měst Ústí n.L. a Chabařovic. V roce 1991 rozhodl Okresní úřad v Ústí nad Labem o připojení katastrálního území Hrbovice k části obce Chlumec.

Obec o rozloze 130 ha ležela na úpatí nízkého kopce, zvaného Běhání, v roce 1426 se zde střetlo husitské vojsko s míšenskými protivníky. Husitské vítězství přineslo zároveň i dobytí a vypálení města Ústí n.L. poté, co jeho posádka raději prchla.

Původně se většina obyvatel obce živila zemědělstvím, rozvoj průmyslu v okolí ale zapříčinil, že zpočátku část, později většina (v roce 1939 přes 65%) nacházela obživu v nedalekých dolech a v ústeckých továrnách. V polovině 17. století kromě dvou rodin sedláků, zde žilo 6 rodin malých rolníků a 2 domkáři. 10 domů v roce 1654 se rozrostlo do

roku 1787 na 23 a v roce 1887 na 38, kde žilo 280 obyvatel. Největšího rozmachu obec dosáhla na konci 19. století a v letech 1918 – 1938. V roce 1930 zde stálo 66 domů a žilo zde 617 obyvatel, vzhledem k podílu děníků i 177 Čechů. Aktivní česká menšina se zasloužila i o zřízení české školy v roce 1928, budovu však dostavěly až během okupace a využívaly ji německé děti. Do té doby německé děti musely chodit do školy v Chabařovicích. Obcí vedla trať ústecké městské dráhy, spojující Ústí n.L. s Chabařovicemi.

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond vznikl z činnosti Obecního úřadu v Hrbovicích. Původně byl uložen na obecním úřadě, po roce 1945 jej převzal Místní národní výbor v Hrbovicích, větší část materiálu byla ztracena. Do Okresního archivu v Ústí nad Labem byl převezen v roce 1956 Janem Boučkem, ředitelem archivu, do knihy přírůstků zapsán pod č. 209. V rámci reinventarizace MNV byly později nalezeny části spisové agendy obecního úřadu Hrbovice.

III. Archivní charakteristika fondu

Časový rozsah: 1880 (1843) – 1943

Zachovalost a skartace: dochováno naprosté torzo

Archivní struktura: fond je uspořádán podle Metodického návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce č.: AS/1-284/00. Na základě dochovaných dokumentů je pořádací schéma fondu sestaveno následovně:

Předchůdci obecní samosprávy

Spisový materiál

Obecní úřad

Úřední knihy

- Knihy všeobecné správy obce
- Knihy pamětní
- Zápisy ze schůzí zastupitelstva
- Knihy evidence cizích příslušníků
- Knihy evidence v přenesené působnosti obce
- Knihy evidence nemovitostí, parcelní protokoly

Spisový materiál

- Obec a její správa
- Volební záležitosti
- Správa obecního majetku
- Rozpočtové hospodaření obce
- Péče o bezpečnost a veřejný pořádek
- Stavební záležitosti
- Spolupůsobení ve státních záležitostech
- Záležitosti daňové a katastrální
- Ostatní materiál

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Ve fondu je dochována pouze pamětní kniha, vedená v roce 1936 svádovským učitelem Karlem Franzem. Na základě vzpomínek nejstaršího obyvatele obce pana Stolle je uveden přehled reálií obce od roku 1914. Rok 1936 však nepřekročil.

V. Záznam o vypracování inventáře

Fond nově uspořádala a inventarizovala v roce 2015 PhDr. Věra Hladíková, inventář schválil PhDr. Vladimír Kaiser.

Literatura

- Heimatkunde des Bezirkes Aussig III/2, Ústí nad Labem 1931
- Kleine Ortskunde für den Stadt und Landkreis Aussig, Ústí nad Labem 1944, s. 23
- Zevrubný popis rozdělení země království Českého, Praha 1854, s. 271
- Statistisches Gemeindelexikon der Čechoslovakischen Republik herausgegeben vom statistischen Staatsamte auf Grund der Volkszählung vom 1. Dezember 1930, I. Böhmen, Praha 1935, s. 386
- Statistisches Gemeindelexikon der Čechoslovakischen Republik herausgegeben vom statistischen Staatsamte auf Grund der Volkszählung vom 15. Februar 1921, I. Böhmen, Praha 1924, s. 185
- Die Gemeindendes Reichsgaues Sudetenland, ausführliche amtliche Ergebnisse der Volks-, Beruf- und Betriebszählung vom 17. Mai 1939, Warnsdorf 1941, s. 6-7

A. Předchůdci obecní samosprávy

Spisový materiál

1	Stavební povolení na mlýn a hospodářskou budovu	1843	KT 1
---	---	------	------

B. Obecní úřad

I. Úřední knihy

a) Knihy všeobecné správy obce

Knihy pamětní

2	Obecní kronika (Gedenkbuch) – založená 1926, sepsaná pro léta od počátků obce do roku 1862 a pro rok 1926	1926	KT 1
---	---	------	------

Zápisy ze schůzí zastupitelstva

3	Protokoly ze schůzí obecního zastupitelstva (Protokollbuch)	1929 -1943	KT 1
---	---	------------	------

Knihy evidence cizích příslušníků

4	Hlášení cizích příslušníků – index (Meldebuch)	1904 – 1933	zvl
---	--	-------------	-----

b) Knihy evidence v přenesené působnosti obce

Knihy evidence nemovitostí, parcelní protokoly

5	Soupis parcel podle čísel popisných	1926 – 1941	zvl
6	Parcelní protokol (Parzellen-Protokoll)	1938	zvl
7	Parcelní protokol (Parzellen-Protokoll)	1938	zvl

II. Spisy

a) Obec a její správa

Volební záležitosti

8	Obecní volby, kandidátní listiny, hlasovací lístky	1927, 1931	KT 2
---	--	------------	------

b) Správa obecního majetku

Rozpočtové hospodaření obce

9	Přehled obecních příjmů a vydání za rok 1879	1880	KT 2
---	--	------	------

c) Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

Stavební záležitosti

10	Stavba budovy pro obecnou školu v Hrbovicích, foto – 12 ks, účetnictví, projekt	1938 – 1942	KT 2
10	Stavba budovy pro obecnou školu v Hrbovicích, foto – pokračování	1938 – 1942	KT 3

d) Spolupůsobení ve státních záležitostech

Záležitosti daňové a katastrální

11	Vyměřovací tabulka pozemkové daně a zvláštního příspěvku	1938	KT 3
12	Pozemková reforma – drobné přiděly z pozemkového majetku hraběte O. Westphalena-Fürstenberga, jednotlivci, obec Hrbovice, město Ústí n.L.	1927 – 1935	KT 3
13	Evidence nemovitostí – vlastníci, čp., poz. parcela, knihovní vložky	1939 – 1940	KT 3

III. Ostatní materiál

14	Památník bitvy Na Běhání, 35 ks fotografií, novinové výstřižky, projekt, likvidace	1925 – 1941	KT 3
----	--	-------------	------